Ministry of Higher Education & Scientific Research
2006
KRG Iraq
وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی

بەش: زمانی کوردی.

کۆلێژ: پەروەردە – شەقلاوە

زانکۆ: سەلاحەددین.

بابەت : ژانرەئەدەبییەکان

ناوی مامۆستا: م. کامران ابابکر خضر

ساڵی خوێندن: ٢٠٢١. ٢٠٢٢

خوێندنی (بەیانییان & ئێواران)

پەرتووكی كۆرس
Course Book

١-ناوی كۆرس	ژانرەئەدەبییەكان
٢- ناوی مامۆستای بەرپرس	**كامران ابابكر خضر**
٣-بەش /كۆلێژ	**زمانی كوردی/ پەروەردەی شەقلاوە - شەقلاوە**
٤- پەیوەندی	kamaran.khudhur@su.edu.krd
٥- یەكەی خوێندن بە سەعات لە هەفتەیەك	**٣ یەكە**
٦- ژمارەی كاركردن	**٣ كاتژمێر**
٧- كۆدی كۆرس	
٨- پرۆفایەلی مامۆستا	• لەدایك بووی : پایزی(١٩٨٨) لە قەزای شەقلاوە .. • لە ساڵی (٢٠٠٧) ناوی لە (زانكۆی سەلاحەددین - كۆلیژی پەروەردەی بنیات - بەشی زمانی كوردی) دا هاتۆتەوە. • دەرچووی ساڵی (٢٠٠٩-٢٠١٠) یە ، بە پلەی (**یەكەم**)ی لە سەر ئاستی بەشی زمانی كوردی و پلەی (**سێیەم**) لەسەر ئاستی كۆلیژی پەروەردەی بنەڕەتی بەدەستهێناوە بە نمرەی (٨١). • لە (**دە یەكەمەكانی** دەرچووی زانكۆیە لەسەر ئاستی هەرێمی كوردستان لە (زمانی كوردی) بۆ ساڵی (٢٠١٠) . • ناوی لە (تابلۆی شانازی) یەكەمەكانی زمانی كوردی تۆماركراوە. • لە ساڵی (٢٠١٠) وەك مامۆستا لە قوتابخانەی (ئاقوبانی خواروو- پەرورەدەی شەقلاوە) لە وەزارەتی پەروەردە دامەزراوە. • دواتر لە ساڵی (٢٠١١) ڕاژەی گواستراوەتەوە بۆ بەشی زمانی كوردی- كۆلیژ پەروەردەی بنەڕەتی- زانكۆی سەلاحەددین- وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی و وەك (یاریدەدەری

	توێژەر – معید) دەستبەکاربووە. • دواتر لە ساڵی (٢٠١٤) دەستی بە خوێندنی ماستەر کردووە ، لە زانکۆی ڕاپەڕین – فاکەڵتی پەروەردەی قەڵادزێ– بەشی زمانی کوردی . • لە ٢٠١٦/٦/٤ گفتوگۆی نامەکەی بەناونیشانی (شێوازی شیعری هاوچەرخی کوردی – کرمانجی ناوەڕاست –لە ساڵانی ١٩٨٠–١٩٩١ دا) کراوە و بە پلەی (زۆرباش) وەرگیراوە و بڕوانامەی (ماستەر)ی لە ئەدەبی هاوچەرخی پێبەخشراوە. • لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکان چەند وتارێکی لە بواری (کۆمەڵایەتی ، ڕۆشنبیری ، پەروەردەیی ، ئەدەبی) بڵاوکردۆتەوە . • لەماوەی کارکردنیدا بەشداربووە لە چەندین خوول: لەوانە (توانستی کۆمپیوتەر، زمانی ئینگلیزی ، ڕێگاکانی سەرکەوتن لە ژیان ، پێگەیاندنی سەرکردە، زمانی فارسی ، ڕێگاکانی وانە ووتنەو.. ...) • ئەندامە لە چەندین کۆمەڵە و دەستەی ڕیکخراوەیی حکومی / ناحکومی. • دووساڵ لە مامۆستا بووە لە بەشی زمانی کوردی – کۆلیژی پەرورەدەی بنەڕەتی – زانکۆی سەلاحەددین– هەولێر • لە ١١/ ١٠/ ٢٠١٨ ، نازناوی زانستی (مامۆستای یاریدەدەر)ی پێبەخشراوە. • • ئێستا قوتابی دکتۆرایە لە کۆلێژی پەروەردە– هەولێر.
٩– وشە سەرەکیەکان	ناساندنی ژانرەکانی ئەدەب: بیر ، هەست و سۆز، خەیاڵ ، شێواز. شیعر پەخشان.

١٠- ناوەرۆکی گشتی کۆرس:

میللەتان هەموویان خاوەن مێژوو و سنوور و کلتور و زمانی تایبەت بەخۆیانن ، هەر لەم گۆشەنیگایەشەوە ئەدەبەکەیان ڕەنگدانەوە و گوزارشتکردنە لەخۆیان و شارستانیەتەکەیان.

کوردیش وەك هەر میللەتێکی تری ئەم جیهانە بوونی هەیە ،ئەگەرچی تاوەکو ئێستاش خاوەن کیانێکی سەربەخۆنییە، ئەویش بەهۆی چەندین هۆکار (دەرەکی ، ناوەکی) بەڵام ئەمە نەك بۆتە هۆی لاوازی ئەدەبەکەی ، بەڵکو هونەر و ئەدەبی کوردی دەوڵەمەندتر و بەپێزتر کردووە خاوەنی چەندین شاعیر و ئەدەبنووس و پەخشاننووسی لێهاتووە ، ئەمەش بۆ زرنگی و زیندوویەتی نەتەوەی کورد دەگەڕێتەوە .

بەشێوەیەکی گشتی باس لە ژانرەئەدەبییەکان (شیعر و پەخشان) دەکرێ و لەوێشەوە ژانرەئەدەبییەکانی کوردی دەخرێنە ڕوو بە بەڵگە و نموونەوە ئەمەش دەروازەیەك بۆ قوتابیان دەکاتەوە کە زیاتر ئاشنای بواری ئەدەبی بن.

١١- ئامانجەکانی کۆرس

بەگشتی ئامانج لە وتنەوەی ئەو بابەتە ئاشناکردنی قوتابییانە بە ژانرە ئەدەبییەکان ، چونکە ژانرە ئەدەبییەکان وەك دڵۆپەکانی دەریای ئەدەبن ،چونکە تیایدا باس لە هونەرەکانی ئەدەب بە گشتی و کوردی بەتایبەتی دەکرێ و تەواوی ئەدەبەکان لەژێر جۆر و ژانرە ئەدەبییەکان پۆلێن دەکرێن ، ئەمەش قوتابی ئامادە دەکات کە لە بابەت یا پۆلەکانی تر بتوانن سودی لێ ببینن بەتایبەت لە بابەتەکانی (ڕێبازە ئەدەبییەکان ، ئەدەبی نوێ ، ئەدەبی هاوچەرخ ، ئەدەبی بەراوردکاری ،ڕەخنەی ئەدەبی .... هتد) .

لەگەڵ ئەوانەشدا ئامانج و مەبەستی تایبەتی و سەرەکی لە خوێندنی ئەم بابەتە ئەوەیە کە قوتابییان جۆر و ژانرەکانی ئەدەب و ڕەگەز و بنەماکانییان بزانن و بناسن تاکو لەم ڕێگەیەوە شارەزای نووسینی شێوازی ژانرەکان بن و پەرە بە تواناکانیان بدەن یان بتوانن لەڕووی هونەرییەوە دەقە ئەدەبییەکان هەڵسەنگێنن ، بە پێگیربوون بە بنەمای هونەری و لەڕووی پێکهاتە و جۆر و ڕەگەزەوە ئەویش بەسوود وەرگرتن لە چەمك و زاراوەکانی ڕەخنەی ئەدەبی.

١٢- ئەرکەکانی قوتابی

1. **ئامادەبوونی لە پۆلدا و پابەندبوونی بە ڕێنماییەکانی پۆل**
2. **گوڕایەڵی مامۆستا لە کاتی وانە وتنەوەدا.**
3. **بەشداری کردن لەگەل مامۆستا لەکاتی وانەوتنەودا**
4. **جێبەجێکردنی ئەرکی ڕۆژانە.**
5. **نوسینی ڕاپۆرت و ئەنجامدانی چالاکی ڕاسپێردراو سیمینار.**

١٣- ڕێگەی وانە ووتنەوە

- **بە مەبەستی وتنەوەی کورس بووکەکە , چەندین ڕێگا و شێواز بە کاردەهێنم بو فێرکردنی قوتابی وەك :**
- **ڕێگای وانەوتنەوە** (طريقة المحاظرة).

- **ڕێگای گفتوگۆ** (طريقة المناقشة).
- **ڕێگای پرسینەوە** (طريقة الاستجواب).

✓ **بۆ وتنەوەی بابەتەکە چەندین ئامرازی فێرکردن بە کار دەهێنرێن وەک :**

✓ **بەکارهینانی داتاشۆ بو نیشاندانی ئەو پاورپۆینتانەی تایبەتن بە بابەتی کورس بوکەکە.**

✓ **بەکارهینانی واید بورد – تەختە بۆ نوسینی خاڵە گرنگەکان.**

✓ **بەکارهێنانی چەندین باس و توێژینەوە لە ئاستە جۆراوجۆرەکان و شلۆڤەکردنییان لە لایەنی بابەتیی و هونەری .**

١٤– سیستەمی هەڵسەنگاندن

هەڵسەنگاندنی قوتابییان بە مەبەستی زانینی ئاستی فێربوونییانە ، ئەمەش لە ریگای تاقیکردنەوەی ڕۆژانە و مانگانە و تاقیکردنەوەی کۆرسات.

بەگشتی بۆ کۆرسەکە، نمرەکان لەسەر (١٠٠)، ئەویش بەم شێوەیە دابەش دەکرێت:

- **لە کۆتایی هەفتەی هەشتەم تاقیکردنەوە دەکرێت: تاقیکردنەوەی سەرەتای = (٤٠) نمرە لە کۆی گشتی.**
- **تاقیکردنەوەی کۆتایی کۆرسی خوێندن = (٦٠٪) نمرە.**

١٦ **: لیستی سەرچاوە:**

١. **ئەدەبی کوردی و هونەرەکانی ئەدەب ، شوکریە ڕەسوڵ ، چاپی یەکەم ، چاپخانەی وەزارەتی خوێندنی باڵا ،** ١٩٨٩ .

٢. **ژانرو ئەدەبییەکان ، ریزان سالح ، سەنگەر نازم ، چاپی یەکەم ، چاپخانەی کوردستان ، هەولێر ، ٢٠١٨.**

٣. **ژانرە ئەدەبییەکان ، سمکۆ ئەحمەد ، چاپی یەکەم ، چاپخانەی ؟؟ ، هەولێر ، ٢٠٢٠ .**

٤. **تیۆری ئەدەب ،شکری عزیز ، و سەردار گەردی ، چاپی یەکەم ، چاپخانەی ماردین ، هەولێر ، ٢٠١٠.**

٥. **دەقی ئەدەبی ، فواد ڕەشید ، چاپی یەکەم ، چاپخانەی ئاراس ،** ٢٠٠٧ .

٦. **بەرەو ئاستانەی چیرۆك ، گۆشەنیگاکان ، عبدللە سەراج ،چاپخانەی سەردەم ، سلێمانی ، ٢٠٠٧.**

٧. **ڕۆمان ، پێناسە ، : بنەما ، تێبینی ، عبدللە سەراج ، گۆڤاری کاروان ، ژ** ١٠٨ ، ١٩٩٧ .

٨. **دەروازەیەك بۆ ڕەخنەی ئەدەبی نوێی کوردی ، د هیمداد حوسێن ، هەولێر ،** ٢٠١٠ .

٩. **ڕۆژنامەوانی کوردی (سەردەمی کۆماری کوردستان** ١٩٤٣ ـ ١٩٤٧ **، د هیمداد حسێن ، ٢٠٠٨**

.

١٠. قوتابخانە ئەدەبییەکان ، ڕەزا سەید حوسێن ، و حەمە کەریم عارف ، ٢٠٠٦ .

١١. گەڕان بەدوای شیعر و شیعرییەتدا ، عەتا قەرەداغی ، سلێمانی ، ٢٠٠٩ .

١٢. بنیاتی شانۆی کوردی ، لە بڵاوکراوەی مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان ، ١٩٩٦ .

١٣. ئەدەبی بەراوردکاری ، عەزیز گەردی ، زانکۆی سڵاحەدین ، ١٩٨٧ .

١٤. مێژووی ئەدەبی کوردی ، مارف خەزنەدار ، ١٨٥١ ـ ١٩١٤ ، ساڵی ٢٠٠٤.

١٥. سارتەر ، جان پۆل (٢٠٢٠) ، ئەدەب چییە ؟ ، و. مستەفا غەفوور ، چ٢ ، چاپخانەی تاران، لە بڵاوکراوەکانی خانەی کەلتوور، سلێمانی.

١٦. سەفەوی، کورش لە زمانەوانیەوە بۆ ئەدەبیات ، و. د. عوسمان دەشتی ، بەرگی یەکەم–هۆنراو ، چ ١ ، چاپخانەی ڕۆژهەلأت ، هەولێر.

١٧. شارەزووری ، د. یادگار لەتیف (٢٠١٢)، تیۆرەکانی وەرگرتن لە ئیستاتیکای وەرگرتنەوە بۆ ڕەخنەی هاتنەوەلأمی خوێنەر، چاپی یەکەم ، چاپخانەی حەمدی ، سلێمانی.

١٨. گەردی، عەزیز (١٩٧٩) ، ڕەوانبێژی لە ئەدەبی کوردیدا (واتاناسی) ، بەرگی سێیەم، چ١، چاپخانەی کاکەی فەلاح،

١٩. مەحموود، ئازاد ئەحمەد (٢٠٠٩) ، بونیاتی زمان لە شیعری هاوچەرخی کوردییدا، چاپی یەکەم، چاپخانەی حاجی هاشم، هەولێر..

٢٠. محەمەد، فواد ڕەشید ، (٢٠٠٥)، ناسنامەی دەق، چ.١ ، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ،هەولێر.

٢١. محەمەد، د. فواد ڕەشید (٢٠٠٧) ، دەقی ئەدەبی (ئەدگار، چێژ ، بەها)، چ.١ ،چاپخانە و بلأکراوەی دەزگای ئاراس ، هەولێر.

٢٢. هۆراس ، (٢٠٠٥) ، هونەری شیعری، و: د. حەمید عەزیز ، چ١ ، بلأوکراوەی کتێبفرۆشی سۆران ، هەولێر.

١٧. بابەتەکانی کۆرس:

وانەکان	لیستی پرۆگرام
یەکەم	▪ **بۆ یەکتر ناسین و زانیاری لەسەر شێوازی وانە وتنەوەکە:** ▪ چەمکی ئەدەب و ژانرەکانی و مێژووی دەرکەوتنیان ▪ دەروازەیەك بۆ ئەدەبیاتی جیهانی
دووەم	پێناسە جیاوازەکانی ئەدەب لە ڕووی مێژووەوە، ڕەگەزەکانی ئەدەب چەمکی ژانرە ئەدەبییەکان
سێیەم	شیعر و مێژووی دەرکەوتنی جۆرەکانی شیعر شیعری لیریکی شیعری ئیپیك
چوارەم پێنجەم	ناوەڕۆکی شیعری کوردی بە گشتی
شەشەم	پەخشان چەمکی پەخشان هونەرەکانی پەخشان
حەوتەم	چیرۆك مێژووی چیرۆکی کوردی ڕەگەز و پێکهاتە و جۆرەکانی
هەشتەم	ڕۆمان ، مێژووی ڕۆمانی کوردی ڕەگەز و پێکهاتە و جۆرەکانی

نۆیەم	**تاقیکردنەوە ٤٠٪**
دەیەم	**گوتار/ دواندەری ، جۆر و تایبەتمەندییەکانی** **ژیاننامە و جۆر و تایبەتمەندییەکان**
یازدەم	**وتار** **جۆر و تایبەتمەندییەکانی**
دوازدەم	**شانۆگەری ، مێژووی شانۆگەری** **سەرەتایەك بۆ شانۆگەری کوردی و جۆر و تایبەتمەندییەکانی**

١٨ . بابەتی پراکتیك :

١٩. تاقیکردنەوەکان : نموویەك لە فۆرمی تاقیکردنەوە:

٢٠. تێبینی :

ڕەنگە بەهۆی پێویستی بوونی بابەتەکە گۆڕانکاری لە کۆرسبووکە بکرێت ، لەم حاڵەتەشدا بەرلەوە لایەنی پەیوەندیدار و قوتابییان لە گۆڕانکارییەکە و هۆکارەکەی ئاگاداردەکرێنەوە.